

پیش‌نویس آیین‌نامه کاهش مصرف کیسه‌های پلاستیکی

مقدمه:

این آیین‌نامه پیرو مصوبات هیات وزیران در تاریخ ۱۳۹۸/۰۷/۱۷ (نامه شماره ۵۷۰۹۶/۹۳۱۰۲ مورخ ۱۳۹۸/۰۷/۲۳) و به استناد ماده ۴ قانون مدیریت پسماندها موضوع مصوبه ۱۳۸۳/۰۲/۲۰ هیات وزیران، با هدف کاهش تولید و مصرف کیسه‌های پلاستیکی در کشور، تسهیل در امر مدیریت اجرایی پسماندهای عادی (شهری و روستایی) و حفظ محیط زیست از آثار مخرب کیسه‌های پلاستیکی رها شده در محیط و جلوگیری از دفع و دورریزی مواد و ذخایر ارزشمند و در نهایت کمک به رونق و جهش اقتصاد ملی تدوین شده است.

دلایل توجیهی:

امروزه کیسه‌های پلاستیکی از بیشترین کالای مصرفی در دنیا هستند و علی‌رغم کاربردهای فراوان می‌توانند تاثیرات نامطلوبی بر محیط زیست داشته باشند. تولید مواد پلاستیکی در سال ۲۰۱۶ حدود ۲۶۰ میلیون تن تخمین زده شده است که حدود یک سوم تولید آن مربوط به پلاستیک‌های یک بار مصرف می‌باشد. لازم به اشاره است از میزان مصرف سالانه کیسه‌های پلاستیکی در ایران آمار دقیقی در دست نیست ولی طبق آمار غیررسمی، میزان تولید کیسه‌های پلاستیکی در کشور بیش از ۱۷۷ هزار تن در سال تخمین زده می‌شود که این رقم معادل ۴۹۰ تن در روز است. در همین راستا، مطابق یک طرح پژوهشی انجام شده که توسط سازمان حفاظت محیط زیست با همکاری دانشگاه شهید بهشتی در سال‌های ۹۴-۹۵ انجام گردید، روزانه حدود ۲۱ تن و سالانه حدود ۷۵۰۰ تن کیسه پلاستیک فقط در میداین میوه و تره‌بار تهران مصرف می‌شود و فقط ۴ درصد از کیسه‌های پلاستیکی مراکز دفن، فشرده‌سازی و در زمین دفن می‌شود و مابقی در محیط رها شده و به زمین‌های کشاورزی، سطح شهرها و آبراهه‌ها راه پیدا می‌کند.

در بسیاری از کشورها قوانین متعددی در جهت افزایش آگاهی فروشندگان و مصرف‌کنندگان به منظور کاهش مصرف کیسه‌های پلاستیکی به اجرا گذاشته شده است از جمله ممنوعیت قوانین منع توزیع و یا مصرف کیسه‌های پلاستیکی با ضخامت‌های خاص، ممنوعیت مصرف رایگان از طریق وضع مالیات، اجبار فروشگاه‌های خاص برای استفاده از کیسه‌های زیست‌تخریب‌پذیر و یا ارائه خدمات تشویقی به مشتریان جهت کاهش مصرف کیسه‌های پلاستیکی می‌باشد.

در زمینه کاهش مصرف کیسه‌های پلاستیکی، اغلب کشورها به جنبش جهانی کاهش مصرف کیسه‌های پلاستیکی پیوسته‌اند و دارای برنامه‌های ملی و یا منطقه‌ای می‌باشند. اخیراً برنامه محیط زیست سازمان ملل

متحد (UNEP) گزارشی منتشر نموده است که در بین ۱۹۲ کشور ۱۲۷ کشور قوانین و مقرراتی را برای منع و یا کاهش مصرف کیسه‌های پلاستیکی تصویب نموده‌اند که متداول‌ترین شکل قوانین و مقررات (بطور جداگانه یا ادغام شده) در ممنوعیت توزیع رایگان کیسه‌های پلاستیکی (۸۳ کشور)، ممنوعیت‌های تولید و واردات (۶۱ کشور)، مالیات بر تولیدکنندگان (۲۷ کشور)، مالیات بر مصرف‌کنندگان (۳۰ کشور) و در ۵۱ کشور نیز شرایط لازم برای اجرای بازیافت کیسه‌های پلاستیکی اجرا می‌گردد.

در همین راستا کشور چین در سال ۲۰۰۸ توزیع کیسه‌های پلاستیکی با ضخامت کمتر از ۲۵ میکرون را در فروشگاه‌ها ممنوع اعلام کرد و جریمه متخلفین را ده هزار یوان و برای سایر کیسه‌های پلاستیکی قیمت معادل تمام شده را تعیین و ارائه رایگان کیسه‌های پلاستیکی در فروشگاه‌ها ممنوع شد. انگلیس در سال ۲۰۰۸ و کانادا در سال ۲۰۰۹، مالیات ۵ سنتی به عنوان هزینه برای هر کیسه پلاستیکی وضع نمودند و در بلغارستان از سال ۲۰۰۷ مالیات‌های مرحله‌ای بصورت افزاینده‌ای بر مصرف کیسه‌های پلاستیکی در فروشگاه‌ها وضع گردید. در کنار قوانین و مقررات وضع شده در خصوص کاهش تولید و توزیع کیسه‌های پلاستیکی، در انگلستان، ایتالیا، پاکستان، پرتغال، فرانسه، قبرس و لهستان کیسه‌های پلاستیکی با ضخامت کمتر از ۵۰ میکرون و در اوگاندا، بنگلادش، تانزانیا، چین، زیمباوه، سربلانکا، سنگال، کامبوج، مغولستان، موزابیک و نپال کیسه‌های پلاستیکی با ضخامت‌های کمتر از ۲۵ تا ۳۰ میکرون ممنوع شده است.

با توجه به اینکه وضع هر قانونی از جمله قوانین مربوط به کیسه‌های پلاستیکی می‌تواند اثرات پیش‌بینی شده و نشده‌ای بر جامعه و محیط زیست داشته باشد، مطالعات نشان می‌دهند محدودیت‌های قانونی در اکثر موارد بر کاهش مصرف کیسه‌های پلاستیکی نقش مهمی داشته‌اند ولی بعنوان مثال در کشور هند علی‌رغم وضع قوانین کاهش مصرف پلاستیک، طبق نتایج بدست آمده در حدود ۹۴ درصد از مصرف‌کنندگان کماکان از کیسه‌های پلاستیکی استفاده می‌کنند، اما در حجم مصرف آن کاهش قابل توجهی ایجاد شده است.

علی‌احوال یکی از دغدغه‌ها و معضلات زیست محیطی افزایش میزان و پراکندگی کیسه‌های پلاستیکی رها شده در محیط زیست، آسیب به منظر عمومی، راهیابی میکروپلاستیک‌ها به چرخه غذایی انسان، آلودگی و تغییر اکوسیستم‌های آبی و همچنین ایجاد اختلال در امر مدیریت پسماند شهری در مراکز دفن می‌باشد. در این راستا به منظور تحقق اصل پنجاهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، نیل به اهداف قانون مدیریت پسماندها و حفظ محیط زیست کشور از آثار زیانبار پسماندها و مدیریت بهینه آنها این آیین‌نامه وضع شده است که عزم و اراده ملی تمامی مسئولین دستگاه‌های اجرایی را می‌طلبد و به اقدامات اساسی و اثرگذار در قالب برنامه‌های کلان ملی و استانی نیاز مبرم وجود دارد.

اهداف:

- ۱- حفظ سلامت جامعه در برابر اثرات سوء ناشی از رهاسازی کیسه‌های پلاستیکی سبک وزن در محیط زیست و همچنین تولید میکروپلیمرها (ریزپلاستیک) در طبیعت
- ۲- کاهش میزان تولید، مصرف و پراکندگی پسماند کیسه‌های پلاستیکی
- ۳- استفاده از کیسه‌های پلاستیکی مقاوم‌تر و قابل استفاده مجدد و بازیافت برای مصرف‌کنندگان
- ۴- کاهش مصرف کیسه‌های پلاستیکی با ضخامت کمتر از ۲۵ میکرون
- ۵- کمک به توسعه پایدار و کاهش اثرات زیست محیطی پلاستیک‌ها بر مبنای اقتصاد چرخشی (توسعه بازیافت) و اقتصاد زیستی (توسعه پلاستیک‌های زیست تخریب پذیر)
- ۶- کمک به توسعه تحقیقات سرمایه‌گذاری و تولید در حوزه پلاستیک‌های زیست تخریب پذیر (دوستدار محیط زیست)
- ۷- تشویق و ترغیب صنایع پتروشیمی بر سرمایه‌گذاری در حوزه مواد پایه زیست تخریب پذیر

مستندات قانونی: ماده ۴ قانون مدیریت پسماندها و مواد ۱۲ و ۱۷ آئین‌نامه اجرائی قانون مدیریت پسماندها

تعاریف:

- در این آیین‌نامه واژه‌ها و اصطلاحات در معانی مشروح ذیل به کار می‌روند:
- الف) قانون: قانون مدیریت پسماندها مصوب سال ۱۳۸۳ مجلس شورای اسلامی
 - ب) وزارت: وزارت صنعت، معدن و تجارت (صمت)
 - ج) سازمان: سازمان حفاظت محیط زیست
 - د) پسماند: منظور تعریف مندرج در قانون مدیریت پسماند می‌باشد.
 - ه) مدیریت اجرایی پسماند: مطابق تعریف مندرج در ماده ۲ قانون مدیریت پسماندها
 - و) بازیافت: مطابق تعریف بند ۳ ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون مدیریت پسماند
 - ز) کیسه‌های پلاستیکی (محصولات پلیمری دیواره نازک): محصولات پلیمری عمدتاً پلی‌اتیلنی و پلی‌پروپیلنی، تک‌لایه و یا چندلایه، با ضخامت کمتر از ۸۰ میکرون که عمدتاً برای مصارف نظیر کیسه‌های فروشگاه، کیسه‌های زباله (خانگی، فروشگاه، بیمارستانی و خدماتی)، دستکش‌های یکبار مصرف، سفره‌های یکبار مصرف و موارد مشابه به کار می‌روند.
 - ح) کیسه‌های پلاستیکی زیست تخریب پذیر (سازگار با محیط زیست): کیسه‌های پلاستیکی حاوی مواد یا پلیمرهایی که قابلیت تخریب توسط میکروارگانیسم‌های موجود در محیط طبیعی را در بازه زمانی مشخص دارند و محصول نهایی فرایند تخریب این پلیمرها آب، دی‌اکسید کربن و مواد غیرمضر برای طبیعت است.

ط) تولیدکننده کیسه پلاستیکی: کارخانجات و واحدهایی که کیسه‌های پلاستیکی را تولید می‌نمایند.
ی) فروشگاه: فروشگاه‌های بزرگ و یا زنجیره‌ای چند منظوره که در آن بیش از ۵ رسته کالایی عرضه می‌شود.

مواد پیشنهادی:

ماده ۱- کارخانجات و واحدهای تولیدکننده کیسه‌های پلاستیکی و مجتمع‌های پتروشیمی تولیدکننده مواد اولیه کیسه‌های پلاستیکی یک‌بار مصرف مکلفاند طی یک برنامه ۵ ساله، سالانه ۲۰ درصد از ظرفیت تولیدی خود را با مواد زیست‌تخریب‌پذیر جایگزین نمایند، به طوری که در پایان مواد زیست‌تخریب‌پذیر کاملاً جایگزین پلاستیک گردد.

تبصره ۱- کلیه واحدهای تولیدکننده کیسه‌های پلاستیکی سازگار با محیط زیست موظفاند برای محصولات زیست‌تخریب‌پذیر و زیست‌پایه خود استانداردهای ملی/بین‌المللی مربوط را رعایت نموده و نسبت به اخذ مجوزهای لازم از مراجع ذیصلاح اقدام نمایند.

تبصره ۲- اخذ نشان استاندارد محصولات زیست‌تخریب‌پذیر برای کلیه واحدهای تولیدکننده این محصولات الزامی است.

تبصره ۳- وزارتخانه‌های ذی‌ربط حسب مورد به منظور توسعه استانداردهای ملی، موظفاند استانداردهای تخصصی مرتبط با کیسه‌های پلاستیکی سازگار با محیط زیست را تدوین و پس از طرح در کمیسیون‌های فنی ذی‌ربط، جهت تصویب در کمیته‌های ملی استاندارد که با حضور ذی‌نفعان تشکیل می‌گردد، به سازمان ملی استاندارد ارائه نماید.

تبصره ۴- سازمان حفاظت محیط زیست می‌بایست به منظور حمایت از آزمایشگاه‌های استاندارد جهت ارزیابی مواد زیست‌تخریب‌پذیر و زیست‌پایه، از آزمایشگاه‌های تایید صلاحیت شده توسط سازمان ملی استاندارد بعنوان آزمایشگاه‌های معتمد استفاده نماید.

تبصره ۵- تولیدکنندگان محصولات و کیسه‌های پلاستیکی زیست‌تخریب‌پذیر که استانداردهای مربوط به محصول خود را بر اساس شاخص‌های سازمان ملی استاندارد اخذ نموده‌اند، موظف به درج نشان (لوگو) زیست‌تخریب‌پذیر بر روی محصول تولیدی خود می‌باشند. تصویر لوگو توسط وزارت با همکاری انجمن‌ها و اتحادیه‌های مرتبط پیشنهاد می‌گردد.

تبصره ۶- تولیدکنندگان کیسه‌هایی که پس از ۵ سال از تصویب استاندارد موضوع این ماده فاقد استاندارد مذکور بوده و یا بطور غیرمجاز از نشان محصول زیست‌تخریب‌پذیر بر روی کیسه‌های پلاستیکی تولیدی خود استفاده می‌کنند، بر اساس ماده (۳۸) قانون مالیات بر ارزش افزوده به عنوان واحد آلاینده محیط زیست، مشمول پرداخت یک درصد (۰.۱٪) از قیمت فروش به عنوان عوارض آلاینده‌گی خواهند شد.

تبصره ۷- شیوهنامه اجرایی موضوع این ماده با رویکرد ساماندهی کارگاه‌ها و صنایع فعال در زمینه تولید کیسه‌های پلاستیکی و ارائه راهکارهای تشویقی برای تغییر تکنولوژی جهت تولید محصولات سازگار با محیط زیست، حداکثر ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه، توسط وزارت با همکاری سازمان تهیه و ابلاغ گردد.

تبصره ۸- فهرست مواد مجاز و ممنوعه جهت تولید کیسه‌های پلاستیکی سازگار با محیط زیست توسط سازمان و با همکاری وزارت و دستگاه‌های ذی‌ربط تعیین و به روزرسانی خواهد شد.

ماده ۲- به منظور کاهش تولید و انتشار میکروپلاستیک‌ها در طبیعت، تولید کیسه‌های حاوی افزودنی جهت شکستن زنجیره‌های پلیمری و تبدیل آن به میکروپلیمرها که نفوذپذیری بالایی به آب‌های زیرزمینی دارند، ممنوع می‌باشد.

ماده ۳- آن دسته از تولید کنندگانی که نسبت به تغییر فناوری خط تولید کیسه‌های پلاستیکی به محصولات زیست‌تخریب‌پذیر اقدام می‌نمایند، به میزان تولید این محصولات از معافیت مالیاتی با نرخ صفر برخوردار خواهند بود.

تبصره- به منظور کاهش قیمت نهایی و کمک به رقابت‌پذیری محصولات زیست‌تخریب‌پذیر، تعرفه واردات پلیمرهای پایه زیست‌تخریب‌پذیر برای تولید این مواد تا زمان تولید انبوه آن در کشور، صفر در نظر گرفته شود.

ماده ۴- دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط حسب مورد موظفاند در راستای مدیریت مصرف کیسه‌های پلاستیکی همکاری لازم را با انجمن‌ها، تشکل‌های صنفی و سایر سازمان‌های مردم‌نهاد به عمل آورند.

تبصره ۱- ایجاد ساز و کارهای لازم جهت مدیریت کیسه‌های پلاستیکی در فروشگاه‌های بزرگ و زنجیره‌ای حسب مورد به وزارت و وزارت کشور و مدیریت این فروشگاه‌ها، میادین، بازارها و فروشندگان خرد محول می‌گردد.

ساز و کارهای پیشنهادی به شرح ذیل می‌باشد:

- ممنوعیت توزیع رایگان کیسه‌های پلاستیکی
- تعیین تعداد کیسه پلاستیکی قابل تحویل به مشتریان به ازای خرید مقدار کالای مشخص
- استفاده از سیاست‌های تشویقی برای استفاده مشتریان از کیسه‌های قابل بازیافت و یا زیست‌تخریب‌پذیر
- منظور نمودن امتیازاتی بر روی کارت عضویت فروشگاه‌های بزرگ و زنجیره‌ای در صورت عدم دریافت کیسه پلاستیکی

تبصره ۲- وزارت مکلف است با همکاری وزارت کشور و انجمن‌های مربوط ظرف مدت شش ماه نسبت به تهیه برنامه زمانی پنج‌ساله تغییر تکنولوژی، کاهش و حذف تدریجی تولید، توزیع و یا مصرف کیسه‌های پلاستیکی نازک با ضخامت کمتر از ۲۵ میکرون (مطابق جدول شماره یک) و همچنین در زمینه منع توزیع و یا مصرف کیسه‌های پلاستیکی نازک با ضخامت کمتر از ۶۰ میکرون در فروشگاه‌ها و عرضه‌کنندگان کالا اقدام نماید. منابع مربوط به تغییر تکنولوژی خط تولید برای تولیدکنندگان فعلی، از محل عوارض ماده ۶ قانون کمک به ساماندهی پسماندها قابل تأمین می‌باشد.

جدول شماره ۱: برنامه پنج ساله زمان‌بندی منع توزیع و یا مصرف کیسه‌های پلاستیکی کمتر از ۲۵ میکرون (درصد-تجمیعی)

ابلاغ قانون					تولید و توزیع کنندگان
سال اول	سال دوم	سال سوم	سال چهارم	سال پنجم	
۲۰٪	۴۰٪	۶۰٪	۸۰٪	۱۰۰٪	تولیدکنندگان (جایگزینی مواد اولیه سازگار با محیط زیست) (بر اساس بند ۱ قانون)
۲۰٪	۴۰٪	۶۰٪	۸۰٪	۱۰۰٪	توزیع کنندگان (فروشگاه‌ها، میداین میوه و تره‌بار، بازارها فروشندگان خرد و ...) کاهش توزیع پلاستیک

تبصره ۳- انجام تبلیغات تجاری از طریق درج و الصاق بر روی کیسه‌های پلاستیکی کمتر از ۶۰ میکرون ممنوع می‌باشد.

تبصره ۴- محدودیت و ممنوعیت برای کیسه‌های پلاستیکی نازک (با ضخامت کمتر از ۲۵ میکرون) می‌بایست به نحوی اعمال شود که ظرفیت‌سازی تولید مواد اولیه و انطباق واحدهای تولیدی در طی ۵ سال صورت گیرد، تا امکان تولید و تأمین آنها مهیا گردد.

ماده ۵- تولیدکنندگان، توزیع‌کنندگان و مصرف‌کنندگان کیسه‌های پلاستیکی ممنوعه در این آیین‌نامه، پس از مهلت‌های تعیین شده مشمول جرایم مترتب بر ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی خواهند بود.

ماده ۶- مدیریت اجرایی پسماندهای عادی در محدوده شهرها و روستاها (شهرداری‌ها و دهیاری‌ها) موظفانند طی یک برنامه زمانی پنج ساله، نسبت به ایجاد ساز و کارهای لازم در مدیریت شهری برای جمع‌آوری، بازیافت و مدیریت کیسه‌های پلاستیکی مصرف شده در فروشگاه‌های بزرگ و زنجیره‌ای، میادین، بازارها و فروشندگان خرد اقدام نماید. کلیات این برنامه پنج‌ساله توسط سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها تدوین و به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها ابلاغ می‌گردد.

ماده ۷- مدیریت اجرایی پسماندهای عادی در محدوده شهرها و روستاها با همکاری وزارت راه و شهرسازی موظف است با ایجاد ساز و کار لازم، نسبت به جمع‌آوری کیسه‌های پلاستیکی رها شده در محیط و پیرامون محورهای مواصلاتی با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذیربط و مشارکت اصناف، مراکز و مجتمع‌های خدماتی و رفاهی اقدام نماید.

تبصره - کلیه بنگاه‌های اقتصادی (اعم از واحدهای صنعتی، تولیدی و خدماتی) که در راستای حفظ محیط زیست و انجام مسئولیت اجتماعی، با هماهنگی سازمان (ادارات کل حفاظت محیط‌زیست استان) نسبت به پاکسازی و جمع‌آوری کیسه‌های پلاستیکی و سایر پسماندهای رها شده در محیط خارج از شهرها و روستاها (محورهای مواصلاتی، مناطق کوهستانی، نواحی ساحلی، تالاب‌ها و ...) اقدام می‌نمایند، می‌توانند هزینه‌های مربوطه را در حساب هزینه‌های خود لحاظ نمایند. هزینه‌های مذکور به موجب بند (د) آیین‌نامه اجرایی ماده (۴۵) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین و با تایید ادارات کل حفاظت محیط زیست محل فعالیت بنگاه، جزو هزینه‌های قابل قبول مالیاتی آنان منظور خواهد شد.

ماده ۸- وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت کشور حسب مورد مکلفانند نسبت به ارائه گزارش سالیانه از میزان واردات، تولید، عرضه و درصد کاهش و حذف تدریجی کیسه‌های پلاستیکی به سازمان اقدام نماید.

ماده ۹- شرکت‌های پتروشیمی که تامین‌کننده مواد پلاستیکی برای کیسه‌های یکبار مصرف هستند موظف به پرداخت عوارض یک در هزار فروش این مواد بر اساس ماده ۶ قانون کمک به ساماندهی مدیریت پسماندهای عادی جهت حمایت از تولید پلاستیک‌های زیست‌تخریب‌پذیر می‌باشند.

تبصره ۱- پتروشیمی‌هایی که در حوزه تولید مواد اولیه سازگار با محیط زیست فعالیت می‌کنند از پرداخت عوارض موضوع ماده ۶ قانون کمک به ساماندهی پسماندهای عادی با کمک بخش غیردولتی مستثنی می‌گردند.

تبصره ۲- مبالغی که از این عوارض حاصل می‌گردد، در جهت حمایت و توسعه تحقیقات و تولید پلاستیک‌های زیست‌تخریب‌پذیر و حمایت از صنایع و شرکت‌های دانش‌بنیان مربوطه مصرف می‌گردد.

ماده ۱۰- وزارت جهاد کشاورزی موظف است به منظور کاهش مصرف پلاستیک و حفظ محیط زیست بویژه خاک نسبت به ممنوعیت رهاسازی پلاستیک‌های کشت زیر پلاستیک در اراضی زراعی اقدام نماید.

تبصره ۱- به منظور کاهش آلودگی‌های محیط زیست، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی می‌بایست نسبت به آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی بهره‌برداران از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی و کلاس‌های ترویجی در سطح مراکز خدمات جهاد کشاورزی دهستان‌ها به منظور کاهش مصرف پلاستیک در اراضی کشاورزی اقدام نماید.

تبصره ۲- مطابق تبصره ۱ ماده ۱۳ و مواد ۱۴ و ۱۵ قانون حفاظت از خاک، آلوده‌کنندگان خاک ناشی از مصرف کیسه‌های پلاستیکی، علاوه بر پرداخت جریمه نقدی ملزم به بر طرف نمودن آلودگی خاک می‌باشند.

ماده ۱۱- سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران مکلف است طبق برنامه یکپارچه تبلیغاتی در راستای فرهنگ‌سازی و تغییر الگوی رفتاری خانوار برای کاهش مصرف کیسه‌های پلاستیکی، نسبت به تهیه و پخش برنامه‌های آموزشی برای تشویق به تغییر رفتار داوطلبانه فروشندگان و مصرف‌کنندگان اقدام نماید.

تبصره- سازمان صدا و سیما از تبلیغ محصولاتی که باعث افزایش مصرف کیسه‌های پلاستیکی می‌گردد، ممانعت بعمل آورد.

ماده ۱۲- وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلفند نسبت به اطلاع‌رسانی و آموزش اثرات مخرب محیط زیستی ناشی از مصرف کیسه‌های پلاستیکی و رهاسازی آنها در طبیعت اقدام و برای اصلاح الگوی مصرف از طریق تشویق به استفاده از محصولات سازگار با محیط زیست در مدارس، دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی اقدام نمایند.

ماده ۱۳- با تصویب این آیین‌نامه، سایر دستورالعمل‌های مغایر با آن ملغی می‌گردند.